

OPEN BRIEF

Aan het college van B&W
Wethouder mevrouw T. Meliani
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Amsterdam, 7 januari 2021

De toekomst van de Oosterkerk - de buurt staat buitenspel

Geachte mevrouw Meliani,

Recente ontwikkelingen nopen ons op deze manier onze zorgen aangaande de toekomst van de Oosterkerk onder de aandacht te brengen.

Bemiddelaar Boris van der Ham heeft de afgelopen maanden overleg gepleegd met Het Balletorkest (HBO) en met de Protestantse Kerk Amsterdam/Citykerk (PKA) over de mogelijkheid dat deze twee organisaties samen de kerk van Stadsherstel zullen huren. Hij heeft in zijn recente verslag (brief 26/11/21) uitdrukkelijk gesteld dat, onder andere, gebruik door de buurt en ook laagdrempelige muziekbeleving in de toekomstige situatie gegarandeerd moet zijn. Wij vrezen echter dat in het voorstel dat zich nu lijkt uit te kristalliseren die garanties niet realistisch zijn.

Hieronder schetsen wij een aantal relevante feiten en factoren voor onze zorg.

- De stichting Oosterkerk is, op verzoek van de gemeente, in 1986 opgericht en heeft sindsdien via een huurconstructie de kerk in beheer. Dat heeft de afgelopen 35 jaar betekend dat er voortdurend en in alle opzichten conflict loos gebruik gemaakt kon worden van de kerk, met (voor de buurt veelal gratis toegankelijke) concerten, en verder evenementen, (uitvaart)bijeenkomsten, tentoonstellingen en nog veel meer. De Stichting heeft er zorg voor gedragen dat alle mogelijke buurtinitiatieven en organisaties met hun specifieke wensen gebruik konden maken van de kerk.
- De gemeente wil de kerk verkopen aan Stadsherstel. Stadsherstel stelt betrouwbare betalende huurders als voorwaarde. De gemeente heeft de buurt toegezegd dat buurtfunctie behouden zal blijven. De heer van der Ham is na een vastgelopen traject aangesteld als bemiddelaar tussen de potentiële huurders.
- Aan de onderhandelingen met de heer van der Ham hebben deelgenomen Stadsherstel, HBO en PKA. Vertegenwoordigers vanuit de buurt en ook Stichting Oosterkerk zijn weliswaar met enige regelmaat globaal geïnformeerd over de stand van zaken, mochten hun mening kenbaar maken, maar waren geen onderhandelaars. Dit omdat, zoals dat door de heer van der Ham werd uitgelegd, de buurt geen geld heeft en geen beoogde huurder is.

- De buurt heeft tijdens het onderhandelingsproces echter erg weinig openheid ervaren. Zo is pas heel onlangs, feitelijk op een allerlaatst moment, gebleken dat het plan inmiddels is dat de PKA/Citykerk, ic. de door de PKA/Citykerk op te richten Stichting *Huis van Verbinding*, feitelijk de activiteiten van de buurt zal incorporeren in haar eigen programma. Citykerk, al geruime tijd deelnemer aan het reguliere buurtoverleg op de eilanden (het Eilandenoverleg), heeft ook daar nooit melding gemaakt van deze ontwikkeling. Wel is genoemd dat Citykerk het voornemen heeft een nieuwe stichting in het leven te roepen die ook zelf activiteiten wil gaan ondernemen. Maar ook daarover was geen sprake van afstemming of overleg met de buurt, laat staan dat de buurt om input of instemming is gevraagd.
- Citykerk huurt sinds eind 2015 een kantoortje in de Oosterkerk. Op basis van een aanvullende huurovereenkomst (januari 2021) huurde de Citykerk nog een extra ruimte in de kerk. Deze constructie leidde echter al geruime tijd tot problemen aangezien Citykerk zich niet aan de huurovereenkomst houdt, door o.a. meer ruimte in gebruik te nemen dan het huurcontract toe staat. Aanzeggingen om gedrag conform de bepalingen uit het contract aan te passen kregen geen enkel gevolg. De formele aanzegging dat het huurcontract om deze reden wordt opgezegd is genegeerd, en Citykerk verblijft sinds 1 november 2021 dan ook zonder recht of titel in de kerk. Het conflict loopt hoog op, er is sprake van een expliciet vijandige sfeer. Stichting Oosterkerk heeft de gemeente (afdeling vastgoed) verzocht stelling te nemen maar de gemeente heeft laten weten zich niet te willen uitspreken over het conflict omdat het immers “toch zou gaan om een partij die binnenkort huurder zou worden”. Afdeling vastgoed wil, in eigen woorden, “geen reuring”.

Tijdens een recent breed en goed bezocht (zoom)gesprek van allerhande buurtorganisaties, huidige en toekomstige gebruikers van de Oosterkerk en betrokken bewoners met de heer van der Ham kreeg de buurt te horen dat het plan is dat de Citykerk de taak en verantwoordelijkheid zal krijgen om de agenda van de kerk te beheren en de activiteiten in de kerk te coördineren. Er zouden dan, zo stelde de heer van der Ham, ‘goede afspraken’ met de andere gebruikers moeten worden gemaakt. Betrokken buurtbewoners die er jarenlang voor geijverd hebben dat de kerk voor de buurt behouden blijft, reageerden bezorgd. Zij vrezen, onder meer door de recente wijze van communiceren van de Citykerk en het uit de hand gelopen conflict van de afgelopen maanden, dat niet vertrouwd kan worden op “nakomen van goede afspraken” door de Citykerk. Men voorziet dat er geen sprake zal zijn van een loyale samenwerking. Er werd gesuggereerd dat het beter zou zijn als de Stichting Oosterkerk de taak van coördinator en beheerder zou vervullen.

- Fundamenteeler nog is dat er een algemeen gevoel is dat het, juist in deze buurt, een vergissing zou zijn het zo te regelen dat buurtactiviteiten onder de vlag van (een stichting opgericht en bemand door) een kerkgenootschap moeten gaan vallen.
- Inmiddels is ook gebleken dat Citykerk subsidie heeft aangevraagd bij de gemeente voor de bekostiging van haar activiteiten. Sommige activiteiten worden nu, sinds vele jaren, verzorgd door Stichting Oosterkerk of door welzijnsorganisatie DOCK. De buurt voorziet hier problemen, in het bijzonder omdat de inmiddels opgebouwde structuur voor sociale activiteiten, alsmede het systeem van vrijwilligers, uit elkaar zal vallen en tot ‘concurrentie’ met betrekking tot de inzet van vrijwilligers zal leiden. Daarnaast is een fundamentele vraag of überhaupt aan de orde kan zijn dat een organisatie behorend tot, ressorterend naast, draaiend op medewerkers van een kerkgenootschap, gemeentelijke subsidie toegekend kan krijgen.

- In de eerdergenoemde brede zoombijeenkomst opperde de heer van der Ham dat Stichting Oosterkerk, ook als activiteiten formeel onder de Citykerk zouden gaan vallen, toch heus door kan gaan met het organiseren van de concerten. De heer van der Ham miskende met zijn opmerking de feitelijke situatie. Hij wilde niet ingaan op het feit dat Stichting Oosterkerk en Citykerk in een heftig conflict zijn geraakt, en dat Stichting Oosterkerk zich, na meer dan 35 jaar inzet voor de buurt, en mede door de houding van het gemeentelijk vastgoedbedrijf, in de steek gelaten voelt. De ontwikkelingen van de afgelopen maanden hebben ertoe geleid dat het niet voor de hand ligt dat Stichting Oosterkerk nog bereid zal zijn 'onder de vlag van het *Huis van Verbinding*' activiteiten te ontplooiën. Het vertrouwen van Stichting Oosterkerk in Citykerk, én in het verlengde het vertrouwen van de buurt in Citykerk, is door het gedrag van Citykerk te zeer ondermijnd.

Dat is de situatie in een notendop. Het streven was om begin 2022 op de drempel te staan van een gezamenlijke en loyale toekomst van het gebruik van de kerk. De buurt ziet echter dat we op de drempel staan van een opnieuw vastgelopen traject. Als men op deze weg wil doorgaan zullen de belangen van de buurt niet geborgd zijn.

Het is duidelijk dat de gemeente, en ook de onderhandelaar, inzet op overdracht van eigendom aan Stadsherstel en op HBO en PKA/Citykerk als huurders. De onderhandelaar onderstreept dat de kerk van groot belang is voor de buurt. De buurt zit echter niet aan tafel en kan geen eisen stellen om te zorgen dat garanties over 'toekomstig gebruik' zullen worden nagekomen. Zullen de belangen van de buurt wel worden vastgelegd in de intentie- overeenkomst? De buurt is niet vertegenwoordigd, ook niet door de gemeente, en is geen partij bij het contract. De buurt mag straks zijn wensen en belangen met betrekking gebruik van en activiteiten in deze belangrijke plek aan een kerkgenootschap kenbaar maken, en moet maar vertrouwen op die "goede afspraken". Er is geen enkele garantie. De buurt heeft nergens recht op. Als het mis loopt, dan is het voor de buurt bij voorbaat een verloren strijd.

Als dat gebeurt zal dat wat in 35 jaar is opgebouwd, zijn afgebroken. De buurt blijft met lege handen achter. De kerk valt onder een commerciële partij (Stadsherstel) die geen directe verantwoordelijkheid draagt jegens bewoners van de stad. De gemeente, die wel een (zelfs vrij specifieke) verantwoordelijkheid heeft jegens deze kwetsbare buurt, heeft zijn handen ervan af getrokken.

En waarom? Ja waarom precies?

Dit college heeft het belang van bewoners en buurten als speerpunt geformuleerd. Begrippen als buurtbudgetten, participatie, right to challenge staan hoog in het vaandel. De Oostelijke Eilanden zijn zo belangrijk en men is zo trots op alles dat de afgelopen paar jaar vanuit de buurt is opgebouwd ten behoeve van de sociale samenhang.

Maar een plek, een eigen, door de buurt beheerde en voor de buurt opererende plek, een bijzondere plek waar die samenhang een thuis vindt, die wordt de buurt met de nu bedachte constructie feitelijk ontnomen. De buurtbewoners, burgers van Amsterdam, hebben in dit dossier geen rechten. Er is geen sprake van een budget waarmee een gelijk speelveld wordt gecreëerd, en de buurt in een gelijkwaardige (onderhandelings-)positie in dit hele proces wordt gebracht.

Wat zou er kunnen, en wat zou er moeten gebeuren?

In het licht van al het bovenstaande menen wij dat de volgende stappen noodzakelijk zijn om tot een nieuw begin van een gezamenlijke toekomst te kunnen komen.

- De buurt (buurtorganisaties, gebruikers, en Stichting Oosterkerk) moeten alsnog worden betrokken bij de onderhandelingen en daarbij een gelijkwaardige positie kunnen innemen. Informeren alleen, zo is gebleken, is niet genoeg.
- In een uiteindelijk contract, de basis van overdracht van eigendom van de Oosterkerk aan Stadsherstel, moet de stem van buurt een plek krijgen en de positie van de buurt (buurtorganisaties en Stichting Oosterkerk) als gebruiker, met bijbehorende rechten en plichten, zijn vastgelegd in heldere en bindende afspraken.
- In het verlengde daarvan ligt voor de hand dat de stichting Oosterkerk als derde huurder ook partij is in het uiteindelijk contract.
- Eventuele subsidies voor buurtactiviteiten horen niet aan een (stichting ressorterend onder een) kerkgenootschap te worden verstrekt. Waar activiteiten zinvol worden geacht, en subsidie aan de orde is, zou de bijdrage aan de stichting Oosterkerk dan wel aan buurtorganisaties moeten worden verstrekt.
- Jaarlijks zouden HBO, Citykerk en Stichting Oosterkerk een kalender moeten opstellen m.b.t. de vaste planbare activiteiten. De algemene agenda van activiteiten, de coördinatie en afstemming, zou moeten zijn geregeld op een wijze die het vertrouwen geniet van de drie gelijkwaardige partners. Het is voor de buurt zeker denkbaar dat deze verantwoordelijkheid komt te liggen bij Stichting Oosterkerk die deze taak de afgelopen 35 jaar naar ieders tevredenheid heeft vervuld.

Vanzelfsprekend zijn alle ondertekenaars bereid actief en positief te participeren in het verdere traject en bij te dragen aan een voor alle betrokken partijen werkbare oplossing.

Met vriendelijke groet,

Bart Uitdenbogaart	Voorzitter Eilandenoverleg
Sybrand Hekking	Secretaris Eilandenoverleg
Petra Catz	Voorzitter Buurtorganisatie 1018
Bob Soer	Voorzitter Plantage-Weesperbuurtoverleg
Henk Verhoef	Voorzitter Stichting Oosterkerk
Gert Eijkelenboom	Penningmeester Stichting Oosterkerk
Michel Odjo	Buurtcomité Oostelijke Eilanden
Tineke van den Klinkenberg	Actieve buurtbewoner
André Agterof	Actieve buurtbewoner
Moon Rijven	Actieve buurtbewoner
Rob van Dijk	Stichting over de brug
Sasja Cherjon	Actieve buurtbewoner
Brendan Conroy	Musicus
Michel Marang	Musicus

Contactpersonen: Bart Uitdenbogaart - bart2@xs4all.nl – tel 0620058030
Sybrand Hekking - sybrand1018@xs4all.nl – tel 0630988289